

Některé právní aspekty péče organizace o vlastní bezpečnost

Vladimír Mikule - Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

---

I.

Každá osoba (fyzická i právnická) se musí v první řadě sama starat o ochranu svých práv a tak se soustavně vyhýbat vzniku zejména majetkové újmy, která by ji mohla postihnout, kdyby uplatňování svých práv zanedbávala (aktivní ochrana před škodlivými zásahy ze strany jiných osob, sledování závazků jiných osob, aby se práva vůči nim nepromlčela nebo nezanikla, atd.). Současně se však musí účinně snažit, aby neporušovala své právní povinnosti vůči jiným osobám ani zákony chráněné veřejné zájmy, ať už se týkají obecního, krajského či celostátního společenství, protože porušením právní povinnosti vzniká soukromoprávní či veřejnoprávní odpovědnost s nevídanými důsledky (např. povinnost nahradit škodu, povinnost odstranit protiprávní stav, povinnost podrobit se trestům za veřejnoprávní delikty – za trestné činy, přestupky a jiné správní delikty).

Platí sice ústavní princip, že každý (fyzická osoba, tedy člověk, i osoba právnická) může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá (čl. 2 odst. 4 Ústavy, čl. 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod), současně je však uznávána i obecná zásada, že řádně vyhlášené zákony a jiné právní předpisy (ať již zakazující nebo příkazující) jsou závazné pro každého, jehož chování se týkají, bez ohledu na to, zda těmto osobám jsou nebo nejsou známy, tedy že „neznalost zákona neomlouvá“.

Z toho plyne nezbytnost zajistit si rozsahem dostatečnou a soustavnou informovanost o právním řádu, a to nejen o právních předpisech, které již jsou účinné (a tedy zavazují), ale i o právních předpisech, které sice byly vyhlášeny a nabyly proto platnosti, dosud však účinné nejsou (období mezi vznikem platnosti a vznikem účinnosti, tzv. prázdny zákona, totiž umožňuje připravit se náležitě na okamžik, kdy právní předpis začne zavazovat). Nejde přitom jen o vnitrostátní právní předpisy, jako jsou zákony, nařízení vlády a celostátně platné podzákonné předpisy ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy (vyhlašované ve Sbírce zákonů) nebo právní předpisy jednotlivých obcí a krajů vyhlašované jako obecně závazné vyhlášky nebo nařízení způsoby stanovenými obecním zřízením a krajským zřízením. Součástí právního řádu jsou totiž podle čl. 10 Ústavy i mezinárodní smlouvy, které splňují zejména podmínku, že k jejich ratifikaci dal souhlas Parlament (vyhlašované jsou ve Sbírce mezinárodních smluv). Kromě toho jsou od 1. 5. 2004 na území České republiky bezprostředně závazné také mnohé právní akty Evropské unie (tzv. komunitární právo), které jsou vyhlašovány v Úředním věstníku Evropské unie. Vnitrostátní předpisy z poslední doby se o tyto akty často výslovně opírají a pro Českou republiku je provádějí (např. úprava dozoru nad jejich uplatňováním, veřejnoprávní delikty spočívající v jejich porušení). Složitě právní poměry vyžadují nezbytnou právní službu, kterou si organizace může zajistit např. pomocí vlastních pracovníků nebo pomocí advokátů¹. Užitečnou pomůckou jsou v tomto směru také různé elektronické informační systémy, které umožňují získávat průběžné informace o stavu právního řádu.

---

¹ Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů.

II.

Podle čl. 1 ústavního zákona č. 110/1988 Sb., o bezpečnosti České republiky, je „základní povinností státu“ nejen zajištění svrchovanosti a územní celistvosti ČR a ochrana jejích demokratických základů, nýbrž také „ochrana životů, zdraví a majetkových hodnot“.

Například Policii České republiky je jako prvořadý úkol uloženo chránit bezpečnost osob a majetku. Každý má právo obrátit se na policistu (příslušníka Policie ČR) a policejní útvary se žádostí o pomoc, policista a policejní útvary jsou povinni v rozsahu své působnosti tuto pomoc poskytnout². Podobně strážníci obecní (městské) policie mají povinnost přispívat k ochraně bezpečnosti osob a majetku, každý má právo obracet se na strážníky (zaměstnance obce zařazené do obecní policie) se žádostí o pomoc a strážníci jsou povinni v rozsahu svých úkolů požadovanou pomoc poskytnout³.

V roce 2000 byl vytvořen integrovaný záchranný systém⁴, jehož základními složkami jsou Hasičský záchranný sbor ČR, příslušné jednotky požární ochrany, zdravotnická záchranná služba a Policie ČR, který umožňuje kooperovaný postup při ohrožení živelní událostí, havárií apod. i v případě potřeby provádět současně záchranné a likvidační práce dvěma nebo více složkami integrovaného systému.

III.

Bezpečnosti uvnitř provozního objektu (areálu) se týká celá řada právních předpisů, na které lze upozornit pouze příkladmo (záleží přirozeně především na povaze provozu).

Stavby lze užívat jen na základě kolaudačního rozhodnutí stavebního úřadu a jen k účelu určenému tímto rozhodnutím, Vlastník stavby je povinen udržovat stavbu v dobrém stavebním stavu tak, aby nevznikalo nebezpečí požárních a hygienických závad, aby nedocházelo k jejímu znehodnocení nebo ohrožení jejího vzhledu a aby se co nejvíce prodloužila její uživatelnost (neprovádí-li vlastník řádně údržbu stavby, může mu stavební úřad nařídit zjednaní nápravy. Ohrožuje-li stavba svým stavem např. život nebo zdraví osob, může stavební úřad nařídit zabezpečovací práce, popř. i odstranění stavby).⁵ Speciálnímu státnímu dozoru jsou podrobena např. vyhrazená tlaková zařízení, vyhrazená zdvihací zařízení (např. výtahy) a vyhrazená plynová zařízení.⁶

Užívání vodovodů a kanalizací je upraveno zvláštním zákonem.⁷ Odběratelem se zpravidla rozumí vlastník pozemku nebo stavby připojené na vodovod nebo kanalizaci, který obvykle sám zřizuje vodovodní přípojku a kanalizační přípojku a je povinen zajistit, aby nemohlo dojít ke znečištění vody ve vodovodu, resp. ke zmenšení průtočného profilu stoky, do které je kanalizační přípojka zaústěna. Neoprávněný odběr vody a neoprávněné vypouštění odpadních vod do kanalizace jsou zakázány.

Také odběr elektřiny, plynu a tepelné energie je upraven zvláštním zákonem.⁸ Vztahy mezi dodavatelem a odběratelem (konečným zákazníkem) se upravují smlouvou. Odběratel je mj. povinen udržovat svá odběrná zařízení ve stavu, který odpovídá právním předpisům a technickým normám. Hospodaření s elektrickou a tepelnou energií, jakož i s plynem a dalšími

2 Zákon ČNR č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (§ 2 odst. 1, § 43).

3 Zákon ČNR č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů (§ 1 a 2).

4 Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, ve znění pozdějších předpisů.

5 Zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů (§ 76, 82, 86, 91, 94).

6 Zákon č. 174/1968 Sb., o státním odborném dozoru nad bezpečností práce, v znění pozdějších předpisů. Provděcí předpisy, např. vyhlášky č. 18, 19 a 21/1979 Sb., ve znění pozdějších předpisů

7 Zákon o vodovodech a kanalizacích č. 274/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

8 Energetický zákon č. 458/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

palivy, reguluje jiný zákon⁹: vlastníku budovy jsou uloženy různé povinnosti, mj. též podrobit se za jistých okolností energetickému auditu.

Pokud jde o elektronické komunikace, třeba upozornit, že provozovatelé strojů, přístrojů a zařízení, jejichž provozováním vzniká vysokofrekvenční energie, jsou povinni zajistit, aby nebylo způsobováno rušení provozu elektronických komunikačních zařízení a sítí, popř. rušení poskytování služeb elektronických komunikací nebo provozování radiokomunikačních služeb.¹⁰

Každý je povinen počínat si tak, aby nezavdal příčinu ke vzniku požáru, neohrozil život a zdraví osob, zvířata a majetek. Plnění povinností vyplývajících z předpisů o požární ochraně jsou právnické osoby a podnikající fyzické osoby povinny zajišťovat jako nedílnou součást své řídicí, hospodářské nebo jiné základní činnosti a neodkladně odstraňovat zjištěné nedostatky. Za plnění těchto povinností ve všech prostorách, které tyto osoby užívají k provozování činnosti, odpovídá u právnických osob statutární orgán a u podnikajících fyzických osob tyto osoby nebo jejich odpovědný zástupce.¹¹

Zvláštní zákon¹² upravuje ochranu veřejného zdraví tak, že zejména stanoví hygienické podmínky pro vykonávání určitých činností, upravuje ochranu před hlukem, vibracemi a neionizujícím zářením, ochranu zdraví při práci. Dále stanoví opatření k předcházení vzniku a šíření infekčních onemocnění. Náklady spojené se zajišťováním ochrany zdraví při práci hradí zpravidla zaměstnavatel.

Obecnou povinnost zaměstnavatele zajistit bezpečnost a ochranu zdraví při práci (s ohledem na rizika možného ohrožení jejich života a zdraví, které se týkají výkonu práce) stanoví zákoník práce. Za plnění úkolů zaměstnavatele v péči o bezpečnost a ochranu zdraví při práci odpovídají vedoucí zaměstnanci zaměstnavatele na všech stupních řízení v rozsahu svých funkcí. Tyto úkoly jsou rovnocennou a neoddělitelnou součástí jejich pracovních povinností.¹³

Za zmínku stojí, že vlastník nemovitostí, která v zastavěném území obce hraničí se silnicí nebo s místní komunikací, odpovídá za škody, jejichž příčinou byla závada ve schůdnosti na přilehlém chodníku, která vznikla znečištěním, náledím nebo sněhem, pokud neprokáže, že nebylo v mezích jeho možností tuto závadu odstranit, popř. zmírnit. Jedním z druhů podzemních komunikací je účelová komunikace: nachází-li se v uzavřeném prostoru nebo objektu a slouží potřebě vlastníka nebo provozovatele uzavřeného prostoru nebo objektu, není přístupná veřejně, nýbrž jen v rozsahu a způsobem, který stanoví vlastník nebo provozovatel, kdežto slouží-li účelová komunikace např. ke spojení určitých nemovitostí s ostatními pozemními komunikacemi, může silniční správní úřad na návrh vlastníka veřejný přístup na účelovou komunikaci upravit nebo omezit.¹⁴

Je-li stavba prohlášena za kulturní památku, musí její vlastník respektovat pravidla ochrany stanovená zákonem nebo na základě zákona.¹⁵

Ochranu před neoprávněným vstupem cizích osob do objektu (areálu) může organizace zajistit především prostřednictvím svých pracovníků. Může však také využít služeb osob provozujících koncesovanou živnost poskytováním technických služeb k ochraně majetku a osob nebo podniku zajišťujícího ostrahu majetku a osob, popř. služeb soukromých

⁹ Zákon č. 406/2000 Sb., o hospodaření s energií

¹⁰ Zákon č. 127/2005 Sb., o elektrických komunikacích (§ 100).

¹¹ Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů. Zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru, ve znění pozdějších předpisů.

¹² Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších předpisů

¹³ Zákoník práce (zákon č. 65/1965 Sb., ve znění pozdějších předpisů, § 132, podrobnosti v následujících ustanoveních).

¹⁴ Zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů (§ 27 odst. 4, § 7).

¹⁵ Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů.

detektivů.¹⁶ Tyto osoby přirozeně nepožívají výsady, které zákon přiznává policistům nebo strážníkům.

Pokud se v organizaci pracuje se skutečnostmi, které jsou ve veřejném zájmu utajovány, musí být právní předpisy o ochraně utajovaných skutečností důsledně dodržovány (jinak hrozí i stíhání pro trestný čin).¹⁷ Podobnou péči vyžaduje i ochrana osobních údajů, zaručená zvláštním zákonem, podle něhož je osobním údajem jakákoli informace týkající se určené nebo určitelné fyzické osoby, k níž se tyto informace vztahují.¹⁸

III.

Organizace se musí nejen v zájmu jiných osob a v zájmu veřejném, ale i ve vlastním zájmu zdržet také protiprávního jednání mířícího navenek.

V oboru soukromého práva je důležité ustanovení § 127 občanského zákoníku¹⁹, podle něhož se vlastník věci (pozemku, stavby aj.) musí zdržet všeho, čím by nad míru přiměřenou poměrům obtěžoval jiného nebo čím by vážně ohrožoval výkon jeho práv (např. obtěžování sousedů hlukem, prachem, popílkem, kouřem, světlem, stíněním atd.).

- - Každý je povinen, především opatřeními přímo u zdroje, předcházet znečišťování nebo poškozování životního prostředí a minimalizovat nepříznivé důsledky své činnosti na životní prostředí.²⁰
- Každý je povinen omezovat a předcházet znečišťování ovzduší a snižovat množství jím vypouštěných znečišťujících látek.²¹
- Každý, kdo nakládá s povrchovými s povrchovými nebo podzemními vodami, je povinen dbát o jejich ochranu a zabezpečovat jejich hospodárné a účelné užívání. Zákon podrobně upravuje nakládání s odpadními vodami, zvláště jejich vypouštění do vod povrchových nebo pozemních.²²
- Zákon podrobně upravuje ochranu přírody a krajiny (péči státu a fyzických i právnických osob o volně žijící živočichy, planě rostoucí rostliny a jejich společenstva, o nerosty, horniny, paleontologické nálezy a geologické celky, péči o ekologické systémy a krajinné celky, jakož i péči o vzhled a přístupnost krajiny).²³
- Zákon upravuje nakládání s chemickými látkami a chemickými přípravky, jímž rozumí každou činnost, jejímž předmětem je taková látka nebo přípravek, jejich výroba, dovoz vývoz, distribuce, používání, skladování, balení, označování a vnitropodniková přeprava.²⁴ Jiným zákonem je upravena prevence závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky (zejména jím jsou stanoveny povinnosti právnických osob a fyzických osob, které vlastní nebo užívají objekt nebo zařízení, v němž je umístěna vybraná nebezpečná chemická látka nebo chemický přípravek).²⁵

¹⁶ Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon) ve znění pozdějších předpisů

¹⁷ Zákon č. 148/1998 Sb., o ochraně utajovaných skutečností, ve znění pozdějších předpisů, a prováděcí předpisy k němu

¹⁸ Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

²⁰ Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů

²¹ Zákon č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší, ve znění pozdějších předpisů

²² Vodní zákon č. 254/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů

²³ Zákon ČNR č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

²⁴ Zákon č. 157/1998 Sb., o chemických látkách a chemických přípravcích, ve znění pozdějších předpisů

²⁵ Zákon o prevenci závažných havárií č. 353/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

- Zákon stanoví, jaký výrobek se považuje za bezpečný a jak má být postupováno, aby se zamezilo dovozu, vývozu a uvádění na trh výrobků, které nejsou bezpečné, nebo aby se zabránilo jejich dalšímu oběhu na trhu.²⁶
- Zákon stanoví pravidla nakládání s odpady všeho druhu.²⁷

Energetická a telekomunikační zařízení, vodovody a kanalizace jsou chráněny prostřednictvím vymezených ochranných pásem, v nichž lze např. výkopy provádět jen při splnění zákonem stanovených podmínek.

Tak by bylo možno ve výčtu ještě dlouho pokračovat. Závěrem a pro zajímavost upozornění na veřejnoprávní povinnost, která je málo známa: právnické osobě nebo podnikající fyzické osobě může obec uložit vysokou pokutu, jestliže neudrží čistotu a pořádek na pozemku, který užívá nebo vlastní, tak, že naruší vzhled obce, anebo jestliže znečistí veřejné prostranství, naruší životní prostředí v obci nebo odloží věc mimo vyhrazené místo.²⁸

---

doc. JUDr. Vladimír Mikule, právnická fakulta UK v Praze, nám. Curieových 7, Praha 1
E-mail: mikule@prf.cuni.cz

---

²⁶ Zákon o obecné bezpečnosti výrobků č. 102/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů

²⁷ Zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech, ve znění pozdějších předpisů

²⁸ § 58 obecního zřízení (zákona č. 128/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů)